

Ezek között megtalálható A magyar helyesírás szabályai legújabb, 12. kiadása, az Idegen szavak és kifejezések szótára és a Magyar értelmező kéziszótár is.^{e)}

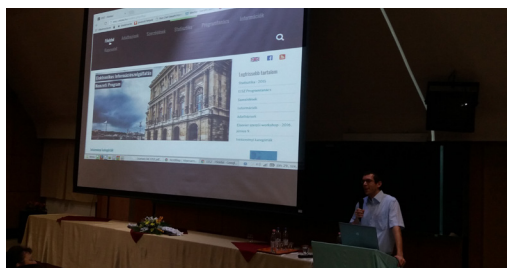
A JSTOR adatbázis zömmel angol nyelvű folyóiratok archív tartalmához biztosít teljes szövegű hozzáférést. A címeket tematikusan rendezve lehet folyóiratcsomagokra előfizetni. Egyházi intézmények számára a Religion & Theology, a Hebrew Journals, a Jewish Studies lehet kiemelten érdekes.^{f)} Az ADT-től és az AK Szótárcsomagjától eltérően a JSTOR hozzáférése kizárólag intézményi előfizetési díj vállalásával teljesíthető.

2016 júliusában 27 egyházi intézmény tartozott az EISZ-körhöz. Bízunk benne, hogy tagintézményeink hasznosnak találják a napi munkában az EISZ-en keresztül hozzáférhető online tartalmak nyújtotta segítséget.

Lencsés Ákos
MTA-KIK EISZ titkárság

Megjegyzések, hivatkozások:

- a) Az intézmények listáját ld. http://eisz.mtak.hu/images/PT_dok/nyilvanos/kategrik-intzmnyi-lista.pdf. [Utolsó elérés: 2016. július 21.]
- b) Programtanács tagjait ld. <http://eisz.mtak.hu/index.php/hu/programtanacs.html>. A 2017/18-ra vonatkozó támogatási intenzitást ld. http://eisz.mtak.hu/images/PT_dok/nyilvanos/elfogadott_beszerzesi_terv_17-18-final.pdf. [Utolsó elérés: 2016. július 21.]
- c) A szükséges dokumentumokat ld. <http://eisz.mtak.hu/index.php/hu/informaciok.html#dokumentumok>. [Utolsó elérés: 2016. július 21.]
- d) A teljes címlistát ld. <http://adtplus.arcanum.hu>. [Utolsó elérés: 2016. július 21.]
- e) Részletes ismertető: http://akkrt.hu/info/szotarszolgalattas_intezmenyi_elofizetok_szamara. [Utolsó elérés: 2016. július 21.]
- f) Az egyes csomagok címlistáját ld. <http://about.jstor.org/journals>. [Utolsó elérés: 2016. július 21.]

ÖRÖKZÖLD

A színek szerepe és jelentősége a könyvben és a könyvön. A könyv mértani jellegű, lapos, hasábalakú test. Felépülését tekintve jelek útján szellemi jelentéseket hordozó sík lapok összességéből áll. Mind külső, anyagi mivoltában, mind belső, szellemi valóságában egységes tárgy. Külső egysége a kötöttségben, zárt-ságban és tömörszerűségben, a belső pedig az alkotó elemein, lapjain hordozott szellemi tar-

alomfolyamatos végigömlése útján nyilvánul meg. A könyv térbeli valósága magán hordja mind az anyagszerűségnek, mind a célszerű kialakítottságnak a bélyegét. Hogyan függ össze a könyvet létezésében meghatározó, valamint sajátos kialakítását is döntően megszabó szellemiség a könyv tapasztalati valóságával? Külsőleg a könyv zárt felépítettségű tárgy; belsőleg azonban a szó szoros értelmében is

nyitott természetű. Folyamatosan ömlő részemei: a lapok szétnyílnak, feltárulnak az olvasó előtt. E feltárlásra annál is inkább szükség van, mert különben a könyv tisztán szellemi jelentésegysége nem volna átékelhető. A könyv lényege, lelke mindig valami jelentéstartalom. E tartalmat az alkotórészek: a síklapokon alkalmazott jelek tolmácsolják. A könyv eszenciális tapasztalati valósága a benne adott jelekben áll. A jeleken kívül a könyv egésze is, minden része is csak a hordozásra szolgál. A hordozó és a hordozott: vagyis a könyv anyagi-tapasztalati valósága és a jelrendszer közti összefüggés alapján véve optikai természetű. A könyv tehát olyan tapasztalati valóság és kulturális alkotás, amely hordozó közegből és hordozott jelekből áll s összevonatkozásuk látásos átélése útján valamely zárt szellemi jelentésrendszert ragadhatunk meg. Igen sok probléma merül fel a könyvfogalommal kapcsolatban. Ezek részben lélektani és esztétikai, részben pedig könyvtudományi vonatkozásúak. Tanulmányunk keretében az optikai természetű kérdések tárgyalására szorítkozunk. A színnek is, továbbá a megvilágítási (világosságkülönbségi) tényezőknek is alapvető jelentőségű szerepük van a könyvben a jelzés és jelhordozás terén. A következőkben a színnek elemi szerepét és jelentőségét vizsgáljuk a könyvben és a könyvön. Valamely síkon, vagy megközelítően síknak tekinthető felületen háromféleképpen helyezhetők el látási úton jól felfogható jelek:

1. egynemű felületeken eszközölt bemélyedések; 2. a jelek kidomborítása; 3. végül a sík egynemű színének, fényének, megvilágításának megváltoztatása útján. Így homorú, domború és sík jelek állnak elő. Érzékiségünk számára utóbbi a legmegfelelőbb jelközlési, prezentálási mód, történjék bár írás, festés, rajzolás, fényképezés vagy vetítés útján. A felületi hiányon vagy felületmegszakadáson alapuló jelkifejezés plasztikus mivoltán át fejt ki optikus és igen erős taktilikus hatást. Bármiféle je-

lek síkfelületi közlésére és kifejezésére nyilván az elütő szín és az élesebb fény alkalmazása felel meg leginkább. Természetesen a jeleket hordozó síkfelület színéhez hasonló színű jeleket is alkalmazhatunk, ez esetben azonban színezeti és megvilágítási különbségeknek kell fennállaniuk. A főkövetelmény abban áll, hogy a hordozó: a megjelenítés alapjául szolgáló felület és a jel élesen elüssön egymástól: tehát a jel könnyen megragadható legyen. Ez abban az esetben valósul meg leginkább, amikor a jelek és a körülvevő és a jeleket mintegy hordozó felület közt nagy szín- és megvilágítási-erősségi különbség érvényesül.

A kérdés mélyébe tekintve megállapítható: egészen mások az érzéki felfogás merőben lélektani és az elemi művészi átélés követelményei. A könnyű és szabatos felfoghatóság maximális szín- és fényteltiségi különbséget kíván. Viszont a művészi jellegű mozzanatok – bár nem zárják ki az ellentétes elemeket – az összehangolás irányában hatnak. Ezért az inkább csak szinteltiségleg különböző tarka jelek és jelhordozó felületek szépek és kellemesek, de lélektanilag jelzési célra nem megfelelőek. Jelhordozásra a legvilágosabb fény telített szín: a fehér, jelzésre pedig a tarka, de még jobban a merő megvilágításos szürke színek, legjobban pedig a leggyengébb fényteltettségű s a megvilágítás hiányát kifejező feketék felelnek meg. Fehér és tarka szín együttese részben érzéki szenzáció, részben művészi hatás kiváltására használható. Ilyen színskombinációnál sok zavaró mozzanat merül fel. Így pl. a fehér alapon alkalmazott tarka, különösen a kevésbé telített színek sápadt, elmosódó és a környező fehérbe olvadó jelleget mutatnak. Színcsengésük a fehérén nyilván csökken és szétfolyik. Sötét, illetve fekete alapon ez a színérvényesülési tünetény pozitív jellegű lesz; teltebb, határozottabb csengést nyernek. Jelközlésre a tarka színek mind érzéki tartalmuk, mind összeolvadó természetük miatt kevésbé alkalmasak.

Bizonyos határok közt mégis felhasználhatók. E határt feketével való telítődésük szabja meg. A sík felületen prezentált jelek és jegyek fel-foghatósága éles és szabatos megkülönböztetést kíván. Ennek a kíváncságnak csak a fehér és fekete felel meg. A legvilágosabb fehér és a legsötétebb fekete világossági különbségét 1 : 100 fejezi ki. A legerősebb világossági kontraszt e két szín közt áll fenn. Akár a fehér és a telített és telítetlen tarka színek, valamint szürke árnyalatok; akár a legsötétebb fekete és a többi világosabb szürke és tarka árnyalatok különbsége jóval kisebb ennél. A maximális világosság-különbség folytán ez a két szín a legalkalmasabb jelzésre és jelhordozásra. Vájjon jelhordozásra a fehér, jel céljára pedig a fekete szín a legmegfelelőbb? Fekete felületeken is lehet fehér, illetőleg világos jeleket alkalmaznunk, de ezek összeszűkülő, beolvadó, felszívódó jellegűek lesznek. Mint színnek: a fehérnek is, a feketének is megvan az önmagában való érzelmi, hangulati és esztétikai jelentősége. Optikai valóságukban két olyan szélső, ellentétes, de egymást mégis kiegészítő minőséget képviselnek, melyet a hangsorhoz hasonlítható szürke fokozatok kötnek össze. Merőben mint színt szemlélve, semmi nincs bennük. A fehér teljes nyíltság, kitöltetlenség; valami, ami bármiféle színt befogadhat, tehát csupa lehetőség. Ezzel szemben a fekete csupa kitöltöttség, le- és bezártság. Minden szín és fény lehetőségének a kioltottságát fejezi ki. A fehér hangulata friss, hívó és csengésselőtí; a feketéé befejezett, mozdulatlan, hallgató és gyászos. A fehérnél mindig valami előtt, a feketénél már minden szín-és fénylehetőség után vagyunk. E két szín ellentétességén át is nagyszerűen egybevág, önmagában bármelyik is mind optikai, mind életjelképi és esztétikai érzelmi tekintetben valamiképpen mindig

semmi, összekapcsolva azonban mindig valamit jelenítenek meg: mindennél jobban kifejezhetik összehangolódo ellentétességük eszközével a dolgok megjelenési szerkezetét és alkatát. A fehérén megjelenő fekete teljes elhatárolódást, merő kiemelkedést fejez ki. Ezért különösen jelentéstolmácsoló optikus jelek céljára minden más színminőségénél megfelelőbb ennek a két ellentétességén át is egymást feltételező színnek komoly, tárgyilagos, tartózkodóan egy jelentésű és merőben csak jelölő együttese. Fejtegetésünk eredményeként a következőket szűrhetjük le: A könyvet testi mivoltában felépítő részelemek, a lapok és az általuk hordozott „megjelenített” jelek színlehetőségei – bár választásunk és kialakításunk önkénye szerint akármilyen színű lehet a lap is, és a jel: a betű is – rendkívül szoros meghatározottságúak. A könyvi mivolt és a célszerűséből, lélektani követelményekből fejlődő belső könyvszerűség folytán a könyv belsejében szinte korlátlan uralom illeti meg a fehér és a fekete színt. Ezért a könyv fehér lapjain fekete jelek, jegyek útján hordozza, őrzi és tárja felénk jelentéstartalmát. A fehérén és a feketén kívül természetesen egyéb színeknek, különösen a telített, pozitív hatású tarka színeknek is juthat szerep a könyv lapjain, annak belső világában. Ez a szerep azonban csak igen szűk keretek közt mozoghat: vagy a díszítés, vagy a figyelemfelkeltés céljára szolgál. Tarka szín semmiképpen sem illik a könyvbe: a fehér és fekete nyugodt összhangú, érzelemtől mentes birodalmába. A tarka és a szürke színeket ki kell zárni a könyv belsejéből. De ez a kizárás nem száműzetést jelent. Hiszen megvan az autark birodalmuk: szabadon csendülhetnek, ömölhetnek el a könyv külső köntösén, művészi valóságán.

Forrás: Varga Sándor Frigyes: A színek szerepe és jelentősége a könyvben és a könyvön in Magyar Könyvszemle 63 (1939/4) 463-466.